РОЗМЕЖУВАННЯ КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ ЗА РЕАЛІЗАЦІЄЮ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ЯК ФОРМ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Артем Олександрович ЄФРЕМОВ,
кандидат юридичних наук,
начальник Головного управління ДПС
у Харківській області як відокремленого
підрозділу Державної податкової служби України

Безсумнівним є той факт, що реалізація державної політики, зокрема податкової, неможлива без управлінських процесів: завдяки їм стає можливим: правильно організувати таку діяльність; визначити оптимальну мету та правильні проміжні цілі; раціонально розподілити ролі між суб'єктами в залежності від їх професійного напряму та контролювати їх діяльність – усе це, в сукупності, дасть змогу провести грамоту та ефективну податкову політику, яка дозволить не тільки збільшити суми надходжень до бюджетів країни, а й створити сприятливі умови для економічного та соціально-культурного розвитку суспільства. Зі свого боку, грамотне та виважене управління потребує систематичної контрольної діяльності за втіленням відповідних організаційних заходів. Екстраполюючи наведене на реалізацію державної податкової політики як управлінський процес, важливо підкреслили, що ефективність першої певною мірою буде залежати від систематичного спостереження та перевірки виконання конкретних заходів, іншими совами від контрольної та наглядової діяльності.

Не вдаючись до полеміки з приводу дискусії про співвідношення контролю та нагляду в теорії права, наведемо основні наукові положення, які свідчать про відмінність вказаних термінів. В. М. Гаращук вбачає основну відмінність контролю від

©Єфремов А. О., 2020

нагляду в тому, що під час контролю може здійснюватись прямий вплив на діяльність підконтрольного об'єкту, а нагляд є більш пасивною дією, результати якого не можуть суттєво вплинути на роботу вказаного об'єкту [1, с. 82-83]. С. Л. Сєров асоціює нагляд виключно зі спостереженням або моніторингом за відповідним об'єктом, у той час, коли контроль являє собою певну сукупність відносин, що включають і нагляд [2, с. 126]. Таким чином, ми не тільки вважаємо погляди щодо необхідності розмежування контролю та нагляду обґрунтованим, а і погоджуємось із ними.

Між тим контроль і нагляд характеризуються спільною метою, котра полягає у попередженні, виявленні та профілактики порушень чинного законодавства підконтрольним об'єктом, відхилень від норм, правил, стандартів і звичаїв. Метою контрольної та наглядової діяльності за реалізацією державної податкової політики в Україні є перевірка та моніторинг за управлінськими та бюджетними аспектами діяльності органів державної влади, що реалізують вказаний напрям державної політики за для виявлення порушень чинного податкового та антикорупційного законодавства, інших правопорушень, неналежного виконання заходів у межах державної податкової політики. Це єдина спільна риса контрольної та наглядової діяльності за реалізацією національної податкової політики, натомість їх відмінність вбачаємо у таких ознаках.

1. Суб'єкти, які реалізують контроль і нагляд, оскільки контроль як діяльність, результати якої можуть безпосередньо вплинути на об'єкт, наприклад зупинити чи призупинити його роботу, здійснюються органами які мають на це відповідні повноваження, тобто органам державної влади (парламентом, урядом, Державної податковою службою України, Державною фіскальною службою України тощо), в тому числі Президентом України, та органами місцевого самоврядування, одночасно нагляд, втілення якого не може суттєво змінити функціонування підконтрольного об'єкта, здійснюється громадськістю;

2. Методи, способи та засоби здійснення контрольної та наглядової діяльності за реалізацією державної податкової

©Єфремов А. О., 2020

політики, адже контрольна діяльність передбачає акумулювання відомостей про діяльність об'єкта, її аналіз, перевірку, співставлення з метою виявлення невідповідностей, в той же час нагляд передбачає збирання та накопичення відомостей, що знаходяться в публічному доступі, а також їх аналіз на підставі наявності іншої інформації;

3. Процедури контролю та нагляду за реалізацією державної податкової політики, зокрема перша включає ряд етапів (прийняття рішення про здійснення контролю та формування відповідних критеріїв; збирання та систематизація інформації про діяльність підконтрольного об'єкта; перевірка та аналіз наявної інформації з метою виявлення порушень; прийняття рішення за наслідками контролю з подальшим документальним оформленням; визначення причин і факторів, що сприяли виявленим порушенням, а також формулювання рекомендацій про їх усунення), а нагляд обмежується: консолідацією інформації, котра знаходяться в публічному доступі, її аналізом і оприлюдненням результатів (у мережі Інтернет, засобах масової інформації чи зверненнях, поданих в порядку передбаченому Законом України «Про звернення громадян» [3]);

4. Наслідки обох видів діяльності, адже під час контролю в його результаті може бути здійснено суттєвий впив на діяльність підконтрольного об'єкта, який не має місце під час нагляду.

Щодо розмежування контролю та нагляду за реалізацією державної податкової політики на законодавчому рівні, необхідно наголосити на тому, що воно повинно відбуватись залежно від суб'єкта, який здійснює таку діяльність. Так, у випадку якщо збирання та аналіз інформації щодо здійснення податкової політики здійснюються органами державної влади, та має суттєві наслідки, то − це контрольна діяльність, натомість у випадку реалізації подібної діяльності громадянами та їх об'єднаннями, правильним, на нашу думку, вести мову про нагляд за реалізацією державної податкової політики, який не може змінити та/або вплинути на діяльність піднаглядного об'єкта.

©Єфремов А. О., 2020

Список використаних джерел:

1. Гаращук В. М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2003. 413 с.

2. Сєров С. Л. Нагляд і контроль в сфері господарської діяльності як засіб реалізації публічного інтересу. *Lex Portus*. 2019. № 1. С. 118-130.

3. Про звернення громадян: закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

©Єфремов А. О., 2020